

Færdig med Korsbæk

Ul S. Jørgensen siger farvel til »Matador« og konkluderer, at serien fik en værdig afslutning

Korsbæk-sagaen er nu med episoderne 19-24 definitivt afsluttet. Og lad det være sagt med det samme: De sidste seks episoder levede vel ikke helt op til de store forventninger, men serien beholdt så absolut skindet på næsen og gjorde alt i alt en værdig sortie.

Der er mange grunde til dette lette kvalitetsfald. For det første gik man i episoderne 19-23 tilbage til ca. 3 kvarters spilletid, hvilket forekommer mig en ret så tåbelig og formodentlig økonomisk disposition. Mens historien og persongalleriet opbygges, passer det fint med forholdsvis korte episoder, så man ikke overbebyrdes med informationer, men i slutningen af serien, hvor alle de forskellige handlingstråde skal videreføres og afsluttes, giver den begrænsede spilletid de enkelte episoder et stakåndet mosaik- eller staccatoagtigt præg.

For det andet er det altid sværere at afslutte en historie end at begynde den, og dette gælder i særdeleshed for en så bred historisk saga som »Matador«, hvor man jo ikke bare kan lade det ende med dødelig udgang for alle hovedpersonerne. »Matador« kræver en slutning, der er så rimelig lukket og definitivt, at seerne kan acceptere den, men som samtidig bevarer en sådan grad af åbenhed, at realismen ikke går fløjten. Og dette lykkes temmelig godt, blandt andet fordi den 24. episode er udvidet til dobbelt spilletid. Ved afslutningen er alle løbende konflikter løst, men samtidig er en lang række nye konflikter antydet. Blot for at nævne et par stykker: Hvordan vil det gå i trekantens Mads – Ingeborg – Carl von Rydtger? Kan Røde affinde sig med i virkeligheden blot at være jordemodermand? Kan Ulrik og Majas ægteskab holde? Vil Vicky i sidste ende vende tilbage til kasernelivet? Og er Ellen omsider ved at blive voksen? Et andet positivt træk ved slutningen er, at mens serien som sådan har beskæftiget sig med historiens og tidens lineære aspekt, drages det cirkulære aspekt ind til sidst. Jeg tænker her på, at Agnes Jensen er på vej til at blive en ny matador, og at Gustav Friis har overtaget Jørgen Varnæs' rolle som konservativ folketingskandidat.

For det tredje er krigens afslutning betydelig vanskeligere at skildre end dens begyndelse. Efter de sporadiske kampe 9. april 1940 fortsatte alt sin vante gang, og kun langsomt begyndte besættelsen at sætte sine spor i befolkningen. Nørgård-Balling skil-

drer også 9. april meget diskret, og lader den ikke få nogen synderlig indflydelse på Korsbæk-borgernes dispositioner. De tilpasser sig blot, så godt de kan. Befrielsen 4. maj 1945 er en begivenhed af langt større dimensioner. Den kollektive historie overhaler individet, og det har Nørgård-Balling også taget højde for. Historien og livets gang i Korsbæk skildres kontrapunktisk, og historien overskygger ganske hverdagen i Korsbæk. Frederik Andersen dør samme dag som Hitler og hans begravelse afholdes 4. maj, så Oscar Andersens forsøg på at undersøge omstændighederne omkring hans lungebetændelse går ganske i glemmebogen under glædesrusen.

Dette er vel tænkt og vel udført. Man får virkelig følelsen af, at lilleverdenen i Korsbæk invaderes af verdenshistorien og ganske overskygges, cp. f.eks. at Kristen og Elisabeth åbenlyst kysser hinanden i det varnæske hjem og til ingens fortørnelse.

Også forholdet til tyskerne omkring befrielsen er vellykket skildret og vidner i høj grad om nytænkning. Her bør fremhæves SS-officeren Godtfredsens besøg hos Mads Skjern. Holger kunne dårligt have ønsket sig en mere værdig sortie. Godtfredsen er myndig og formfuldendt, og spændingen i scenen er interessant: Ingeborg, der af sindelag er modstandskvinde til fingerspidserne, kan acceptere Godtfredsens og hans yderst positive beskrivelse af Holger som en god kammerat og en god soldat, mens Mads Skjern, der har lukreret på besættelsen via

mørklægningsgardiner og sågar tyske militæruniformer, slet ikke kan bære situationen, fordi det drejer sig om Ellens far. Det er en rig scene med dybe psykologiske aspekter.

Ligeledes virker skildringen af dagene omkring befrielsen om nytænkning. Det pointeres direkte, at mange af de yderst aktive frihedskæmpere, der bl.a. arresterer Skjold-Hansen, er så nye i tjenesten, at den gamle trio slet ikke kender dem. Men som sædvanlig henter man den bedste kommentar hos H. C. Varnæs, da han kommer hjem, samtidig med at de to tyske vagtposter fra baghaven »drenge og pensionisten« forlader skansen. Varnæs tager hatten af og siger »Aufwiedersehen«.

På trods af alle disse plusser er der alligevel noget, der halter ved beskrivelsen af befrielsen. Verdenshistorien har som sagt fået overtaget i de første tre af de sidste seks episoder, hvilket yderligere accentueres af den korte spilletid. Men den synes alligevel at have for lidt indflydelse på Korsbæk. Folkekomedien får i for høj grad magt over serien, når Skjold-Hansen undslipper fra frihedskæmperne og dernæst nærmest bliver kanoniseret. Efter min mening kunne han udmærket godt ofres som ægte værnemager, skønt man på den måde heller ikke havde undgået den nye negative pol i Korsbæk, Jessen, hvis eksistens virker noget postuleret, når han første gang optræder i serien i 1945 i en alder af ca. 60 år. Langt mere passende ville det efter min mening have været, om Mads Skjern var kommet i vanskeligheder, og så var sluppet fri ved Katrine, Kristen og ikke mindst Rødes mellemkomst, idet Mads jo skaffede Røde af vejen i 1941.

I det hele taget synes jeg, at de spørgsmål, jeg stillede i Kos. 155-56, på et meget tyndt besvaret. Ganske vist finder Kristen og Elisabeth hinanden på en meget overbevisende måde, men Mads Skjern anklages aldrig for værnemageri, og Skjold-Hansens situation løses ved at reducere ham til den rene folkekomedie. Iben-spørgsmålet er heller ikke løst på en fyldestgørende måde. Jeg skal indrømme, at jeg havde opfattet hendes beklædning som et udslag af tredivernes mode og en overdreven interesse for heste, og faktisk ikke havde tænkt over, at hun kunne være bisexuel eller lesbisk. Det skal hun

Katrine og Oluf Larsen (Lily Broberg og Buster Larsen) – burde have været mere fremme i seriens sidste episoder

naturligvis have lov til at være, men derfor kunne hun godt have båret en endnu mere positiv udvikling i de tidlige efterkrigsår.

Der indtræder en tydelig forandring – faktisk en bedring – i episode 22, da verdenshistoriens indgriben i Korsbæk omsider træder i baggrunden, og historien som sådan kan gå sin slagne gang igen. Det er en fornøjelse, når historien igen koncentrerer sig om de velkendte personer og intriger. Men af gode grunde træder netop den unge generation i forgrunden. Bevares, vi er alle opsat på at få at vide, hvordan det går Daniel, Ellen, Ulrik og Regitze. Men er forarbejdet ikke gjort tilstrækkeligt godt? Skønt man brændende ønsker at få at vide, hvordan de udvikler sig, må man erkende, at de faktisk kun har interesse som appendiks til den foregående generation. Seriens yngste »aktive medlemmer« er faktisk Røde og Agnes Jensen. Således begejstres man over at Agnes støtter Maja Ebbesen, da hun får problemer med det varnæske hjem, men på Agnes' vegne, ikke på Majas. Dette er muligvis et resultat af, at Lise Nørgård oprindeligt havde tænkt sig »Matador« som en roman. I litteratur kan man udmærket skildre den unge generations gøre og laden gennem den gamle generations reaktioner derpå og fra den gamle generations point of view. Men det lader sig dårligt gøre på film. Her fanger bordet. Når »Matador« beskæftiger sig med den unge generations problemer, så gør den det virkelig, og det er næsten umuligt at indbringe en point of view-holdning. Følgelig beskæftiger store dele af de sidste tre episoder sig med den unge generation og giver oplysning, som man ganske vist ønsker, men som gives på bekostning af, at den gamle generation falmer. Det er slående, hvor lidt betydning Oluf og Katrine Larsen har i de sidste seks episoder; og det er synd, for de har immervæk været blandt de mest karakterfaste og interessante personer i de foregående 18 episoder.

De sidste seks episoder af »Matador« bærer således præg af, at være afsluttende og af, at man skal have pengene til at gå op i sidste ende, men det kan tilgives. Værre er det, at Lise Nørgård direkte husker forkert. Oluf Larsen stemte faktisk ikke socialdemokratisk i valget i 1947, men derimod venstre, som han altid har gjort. Det er noget nær utænkeligt, at en velstående landmand og grisehandler på Midtsjælland skulle være socialdemokrat i 1947. Venstre, ja, konservativ, ja, sågar radikal ville ikke være helt utænkeligt, men ikke socialdemokrat.

Et bevis på seriens appeal og ægthed er den interesse, jeg har kunnet konstatere for den i sjællandske provinsbyer. Folk hæfter sig ved små detaljer og beviser, at skønt Lise Nørgård er fra Roskilde, så foregår serien i virkeligheden i f.eks. Næstved. Ellers ville Laura jo ikke komme til Vordingborg, da hun falder i søvn i toget 8. april 1940 o.s.v.

Ingen kan undre sig over at »Matador« har slået alle rekorder og er det mest set TV-program nogen sinde. Det er velfortjent – stadigvæk. Dog havde jeg hellere set »Dallas« på andenpladsen end udsendelser på folketingsvalgafgifter.

Filmene

William Hurt i
»Eksperimentet«

Eksperimentet

Instruktør: KEN RUSSELL

Science Fiction-genren, med dens definitivske åbenhed over for så at sige alt hvad fantasien kan hitte på, skulle forekomme så oplagt for Ken Russell, nok nutidens mest hæmningsløse billedfantast, at man kan undre sig over, at han først nu, med sin tolvte film, har forsøgt sig.

Filmen er baseret på et manuskript af den erfarne Paddy Chayefsky efter egen roman af samme titel. Chayefsky, der senest er kendt for film som »The Hospital« og »Network« (om hans filmarbejde i øvrigt, se KOSMORAMA nr. 134, 1977, side 138), har altid haft en tendens til det overlæssede. Da Russell har en notorisk tilbøjelighed til det samme, er deres samarbejde lidt af et eksperiment. Men overraskende nok viser de sig her begge fra en (forholdsvis!) afdæmpet side.

Historien om en lovende ung videnskabsmand, der nede i universitetsskølderen eksperimenterer med, nedsænket i en vandbeholder og påvirket af mystiske indianske narkotika, at genkalde sig fortiden og har så stort held med sine bestræbelser, at han vitterligt bringes tilbage til abemandsstadiet i helt fysisk forstand, har mindelser om alt muligt, vi kender fra genren i forvejen.

Videnskabsmanden, der eksperimenterer med at finde den originale vildmand i sig selv og snart ikke kan holde metamorfoserne under kontrol, leder naturligvis tanken hen på Stevensons »Dr. Jekyll and Mr. Hyde« såvel som dens talrige filmadaptio-

ner. Men allerede tidligt gives stikordet til den litterære skikkelse, der især spørger i historien. »You are a Faust-freak. You want to sell your soul to find The Great Truth!« siger hustruen til vor helt, Eddie.

Han er en Faust, der giver sig den mest djævelske videnskab i vold for at erkende den dybeste, ultimative sandhed om vores eksistens. Allerede baron Frankenstein blev som bekendt bebrejdet, at han havde kigget for dybt i livsmysterierne, og Eddie er da også ved at blive tilintetgjort ved at skue den skrækkelige intethed, hvoraf vi er rundet, i øjnene. Men lige som synderen Faust til sidst reddes fra fortabelsen af kærlighedens ånder anført af den bodfærdige Gretchen, drages Eddie op fra det urtidshav, der truer med at oversvømme laboratoriet under eksperimentet, af den opofrende hustru – som en bogstavelig illustration til Goethes slutfrase: »Das Ewig-Weibliche / Zieht uns hinan«.

Endnu en hurdle forestår dog, hvor Eddie momentant må passere gennem skikkelser, der leder tanken hen på såvel Michelinmanden som på tegneseriehelten *The Fantastic Four* og *The Incredible Hulk*, før han endegyldigt reddes af kærlighedens underfulde magt, som nok må antages at være det eneste probate middel imod atavisme, gensplejsning og andre biologiske morsomheder, selv hvor den som her personificeres af den lidt anæmiske hustru, spillet af den kedelige Blair Brown.